

Влада Олександрівна ГУСЄВА,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики, судової експертології
та домедичної підготовки факультету №1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8614-1573>*

**ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИКУ РОЗСЛІДУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

Процеси, що відбуваються у суспільстві здійснюють вплив на усі сфери життя людини, сфера кримінального судочинства не є виключенням. Протягом останнього часу найвагомий негативний вплив на сферу кримінального судочинства здійснили пандемія коронавірусу та військова агресія російської федерації. Ці фактори актуалізували проблеми, що завжди мали місце у слідчій і судовій практиці, серед яких зокрема: недостатність матеріально-технічного забезпечення, низька наповненість банків даних тощо. Ускладнилася взаємодія органів слідства та працівників експертних установ, зокрема бюро судово-медичної експертизи, а також працівників апарату суду, захисників, представників пробації та органів виконання покарань тощо. Окремі експертні установи фактично припинили виконувати покладені на них обов'язки через те, що в деяких населених пунктах проведено евакуацію особливого (унікального) дослідницького обладнання та персоналу. Через це вагомої актуальності набули завдання щодо підвищення ефективності кримінального судочинства за нових умов дійсності.

Уважаємо, що мінімізація негативного впливу деяких зі згаданих факторів можлива шляхом упровадження інноваційних технологій. Саме вони дозволяють забезпечити дотримання прав людини при проведенні слідчих (розшукових) та процесуальних дій, є гарантією реалізації основоположних прав людини таких як право на справедливий суд, доступ до правосуддя, неупередженість, незалежність суддів, справедливість і розумність строків для розгляду справи тощо.

Серед криміналістичних інновацій, потреба у яких є нагальною наразі та впровадження яких обґрунтоване потребами слідчих і судових органів України, слід виокремити ті криміналістичні інновації, що спрямовані на автоматизацію, цифровізацію досудового розслідування та судового розгляду, зокрема автоматизовані системи та банки даних.

При дослідженні банків даних слід приділити вагому увагу тим, розпорядниками яких є експертні установи. Оцінюючи міжнародний досвід функціонування експертних банків даних, слід зазначити, що він є більш прогресивним, порівняно з вітчизняним. Наприклад, у Франції успішно використовується створена за активної участі експертів, адвокатів та представників системи правосуддя платформа Oralехе, призначена для цифровізації судово-експертної діяльності. База є захищеною від можливих атак, від спроб внесення змін в інформацію, від доступу сторонніх осіб. Для доступу до системи необхідно пройти автентифікацію, експертові отримати цифровий сертифікат. Через дану платформу відбувається взаємодія між судом і сторонами провадження. Будь-яка інформація, починаючи від постанови про призначення експертизи, надсилається до системи у форматі pdf, після чого в неї більше не можуть вноситися зміни [1].

У поліції Нью-Йорка бази даних використовуються у судово-експертній діяльності для збирання експериментальних даних, що отримані за результатами проведення різних лабораторних аналізів і досліджень. З цією метою використовують лабораторно-інформаційну систему LIMS (Laboratory Information Management Systems), яка містить базу даних усіх проведених експертних досліджень [2].

Підвищенню ефективності кримінального судочинства сприятиме використання технологій штучного інтелекту, які у деяких країнах вже досить широко застосовуються в правовій сфері та юридичній практичній діяльності. Так штучні нейронні мережі, здатні вивчати та знаходити рішення певних проблем без участі людини. Наприклад, компанія JPMorgan ще на початку 2017 року повідомила про використання програмного забезпечення Contract Intelligence, яке за декілька секунд здатне здійснити аналіз юридичних документів, що раніше вимагало 360 тис. годин робочого часу. Науковці з Університетського коледжу Лондона і Університету Шеффілда створили «комп'ютерного суддю», який передбачає рішення Європейського суду з прав людини з точністю до 79% [3, с. 46]. На нашу думку, в Україні також перспективним шляхом удосконалення діяльності правоохоронних органів, є впровадження систем штучного інтелекту, зокрема задля прийняття заяв про вчинення адміністративних чи кримінальних правопорушень, розгляду звернень громадян у яких не вбачається ознак кримінальних правопорушень, прийняття позовних заяв у судах загальної юрисдикції тощо.

До сучасних техніко-криміналістичних засобів, особлива потреба у яких відчувається наразі, належать технології лазерного тривимірного (далі – 3D) сканування. Використання технології лазерного сканування місцевості й об'єктів, результатом якого стає 3D-модель, дає змогу у кілька разів збільшити інформативність зібраних на місці події даних, забезпечує наочну та зручну тривимірну візуалізацію й ілюстративність. Необхідність їх широкого застосування під час оглядів місць подій обумовлена тим фактом, що наразі через військову агресію слідчі територіальних відділів Національної поліції здійснюють огляди пошкоджених будівель, які іноді розміщуються на досить великих площах. Такі огляди є складними, адже потребують пильної уваги, проведення комплексу різноманітних дій, потребують залучення ряду спеціалістів, іноді за наявності загрози життю та здоров'ю, а також є досить тривалими за часом. Тому фіксація перебігу та результатів слідчої дії потребує докладання вагомих зусиль, а спростити цей процес може застосування 3D сканерів.

До основних переваг застосування на місці події 3D сканерів належать: а) об'єктивність відтворення об'єктів, завдяки високій деталізації та фіксації геометричних форм (поверхонь) без викривлень, на відміну від серійного чи панорамного фотографування; б) швидкість фіксації всіх слідів та обстановки місця події (3D сканер здійснює мільйони вимірювань за секунди з точністю до 1 мм); в) точність фіксації місця розташування людей і предметів на різних відстанях; г) можливість здійснення сканування при недостатньому освітленні чи за його відсутності, що здійснюється за допомогою інфрачервоних променів) [4, с. 284]; г) багатофункціональність програмного забезпечення, що дає можливість швидко створювати двовимірні чи тривимірні схеми місця злочину; використовувати власні вимірювання з аерофотознімків, дронів, портативних сканерів або супутникових карт; досліджувати поле зору кожного учасника з будь-якої точки на місці події; здійснювати аналіз руху транспортних засобів, їх зіткнення, вимірювати швидкість за слідами заносу й гальмування, визначати величини кінетичної енергії та інерції, розраховувати траєкторію польоту кулі; відтворювати реалістичні віртуальні сценарії руху учасників (об'єктів), а також дає можливість оперативно переглядати тривимірну модель місця події під час проведення огляду або її демонстрації у судовому засіданні; д) мобільність, адже

завдяки невеликим розмірам і зручній конфігурації їх може використовувати та транспортувати одна особа; е) безпечність, технологія сканування не здійснює шкідливого випромінювання [5].

Основним недоліком, що суттєво впливає на можливість використання 3D сканерів в Україні є висока вартість обладнання. Проте, слід наголосити, що необхідність їх застосування виникає не в будь-якому кримінальному провадженні, тому спочатку достатньо було б забезпечити їх наявність хоча б у пересувних спеціалізованих лабораторіях, що створені при слідчих управліннях Головних управлінь Національної поліції України в областях. При цьому, перевагу слід надати тим управлінням, що розташовані на території адміністративно-територіальних одиниць, де відбуваються бойові дії.

Отже, альтернативним шляхом підвищення ефективності кримінального судочинства України наразі є впровадження інноваційних технологій, що були апробовані розвинутими країнами світу. До криміналістичних інновацій, потреба у яких є нагальною наразі та впровадження яких обґрунтоване потребами правоохоронних органів України, зокрема органів кримінальної юстиції, ми відносимо автоматизовані системи та банки даних, технології штучного інтелекту та лазерного тривимірного сканування. Проблематика впровадження інноваційних технологій у сферу кримінального судочинства досить актуальна, а тому потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Список бібліографічних посилань: 1. Brindeau P. La dématérialisation des expertises civiles avec OPALEXE. *Parole au cncej, Experts*. 2017. URL: https://www.martinique-expertsdejustice.com/wp-content/uploads/2018/03/article-RE_15_Brindeau_Aout2017.pdf 2. Orokos D., Hicks J., Lednev I., Stevens R., Strzalkowski T., Goel S. Development and Implementation of Forensic Science Research and Training Pro-grams at the University at Albany’s Northeast Regional Forensic Institute (NERFI). 2010. URL: <https://www.hsdl.org/?abstract&did=15680> 3. Радутний О. Е. Юридична освіта та сфера надання правових послуг в контексті штучного інтелекту. *Інформація і право*. 2019. № 2. С. 40-54. 4. Баранчук В. В. 3D сканування як спосіб фіксації на місці злочину: переваги й недоліки. *Юридичний бюлетень*. 2020. №16. С. 280-286. 5. Houper T., Rerolle C., Telmon N., Saint-Martin P. Contribution du scanner de l’extremite sternale de la clavicule dans l’estimation de l’age du sujet vivant CT-scan of the medial clavicle epiphysis and forensic age estimation. 2016. *La revue de médecine légale*. №7 (1). С. 22-27.